

AFSNIT 2 – Tryk tilknytning i dagtilbud

Medvirkende

- Johanne Smith-Nielsen, lektor, Center for Tidlig Indsats og Familieforskning, Institut for psykologi, Københavns Universitet. (JSN)
- Sivi Svenning, psykolog, Børne- og Familiecentret, Odder Kommune (SS)

Produktion

Vært og tilrettelæggelse: Astrid Bruun Bonnén (ABB)

Musik og lyddesign: Thomas Banke Brenneche

Podcasten er produceret af GoLittle Creative for Social- og Boligstyrelsen

CASES: Kuk kuk, hvor er I henne? Ej! Ha ha, fundet! Heroppe! Heroppe i ribben!

ABB: En tryk tilknytning i de tidlige leveår er afgørende for at give det lille barn en god start på livet.

Og ud over tilknytningen til forældrene så spiller tilknytningen mellem barnet og det pædagogiske personale i barnets dagtilbud også en vigtig rolle.

For næsten alle børn bruger en stor del af dagen i dagtilbud, og derfor er det pædagogiske personale også vigtige omsorgspersoner for barnet.

Men hvorfor er det, det er så vigtigt at have fokus på tryk tilknytning i dagtilbud?

Hvordan kan en tryk tilknytning til det pædagogiske personale hjælpe især de sårbare børn?

Og hvordan kan man som fagperson omsætte forskning til praksis og skabe trykke relationer til børnene?

Det kan du høre mere om i det her afsnit af "En tryk start på livet" - en podcast, der er produceret af GoLittle Creative for Socialstyrelsen og som formidler viden om barnets første tusind dage.

Og så får du i det her afsnit også den nyeste forskning om tryk tilknytning i dagtilbud, ligesom du også får gode råd og konkrete erfaringer fra arbejdet med den trykke tilknytning.

CASES: Årh, hvor er det godt, Liv. Ej, hvor du kæmper. Ej hvor var det godt. Ku' du se, du klarede det? Det var svært!

ABB: Mit navn er Astrid Bruun Bonnén, og i afsnittet medvirker en forsker og en fagperson, der sammen formidler nyeste forskning og praksiserfaringer fra arbejdet med tryk tilknytning i dagtilbud.

JSN: Jeg hedder Johanne Smith-Nielsen, og jeg er lektor på Københavns Universitet i det, der hedder Center for Tidlige Indsats og Familieforskning.

Jeg er psykolog af baggrund, og jeg har i mange år lavet forskning, der handler om betydningen af den relation, børn har til deres omsorgsgiver. Det er både betydningen af deres forhold til forældre, men også til deres professionelle omsorgsgivere.

Jeg har forsket i Tryghedscirklen, både når den bliver tilbudt til forældre, men også når vi implementerer den ude i dagtilbud. Og lige nu er jeg i gang med et forskningsprojekt, hvor vi netop afprøver effekten af tryghedscirklen ude i dagtilbuddet.

SS: Jeg hedder Sivi Svenning, jeg er psykolog, og jeg arbejder på Børne- og Familiecentret i Odder. Jeg arbejder med målgruppen minus 9 måneder til 3 år, og jeg arbejder både i forhold til tryk tilknytning ude i familien, men så arbejder jeg også rigtig meget med tryk tilknytning ude i dagtilbud, fordi de børn, som jeg arbejder med, tilbringer jo rigtig mange vågne timer der.

Helt konkret har jeg haft fire grupper i år, hvor jeg har haft 40 pædagogiske personale afsted på Tryghedscirklen, og hvor vi har talt om det her med, hvordan skaber man en tryk tilknytning ude i dagtilbud. Og det har været vuggestuepersonale og dagplejere.

ABB: Og lad os bare tage hul på afsnittet med det første spørgsmål, som er: "Hvorfor er det vigtigt at have fokus på tryk tilknytning i dagtilbud?"

JSN: Det giver mening at snakke om tryk tilknytning i dagtilbud, fordi voksne i dagtilbud indgår i det, vi kunne kalde barnets netværk af vigtige omsorgsrelationer.

I et land som Danmark, hvor børn er i dagtilbud mange timer i løbet af en uge, der er det ikke bare deres forældre, der udfylder rollen som tilknytningsfigurer. Vi ved ret sikkert fra forskningen, at børn også danner tilknytningsrelationer til professionelle omsorgsgivere, som de bruger meget tid med.

Vi kan se, at børn bruger de voksne på samme måder, som de bruger deres forældre. Vi kan se, at når de bliver stressede, søger de nærhed og tryk og omsorg hos professionelle omsorgsgivere på samme måde, som de søger hos forældre. Vi ved også fra en række studier, at man kan måle og undersøge kvaliteten af relationen mellem børn og professionelle omsorgsgiver på samme måde, som man kan måle og undersøge den til forældre.

ABB: Som Johanne Smith-Nielsen her forklarer, så er det pædagogiske personale altså vigtige omsorgsrelationer for det lille barn.

Johanne Smith-Nielsen har i mange år forsket i betydningen af børns relationer til deres omsorgsgivere, ligesom hun også har forsket i Tryghedscirklen, når den bliver implementeret i dagtilbud.

Og hvad Tryghedscirklen er, det kan du høre mere om lige her.

Tryghedscirklen er et billede på, hvordan barnet veksler mellem to adfærdssystemer. Udforskning, som er på toppen af cirklen, og tilknytning, som er på bunden af cirklen.

Barnets primære omsorgsperson udgør den sikre base i Tryghedscirklen, hvorfra barnet søger ud for at udforske verden - ligesom omsorgspersonen også er den trygge havn, hvor barnet kan få støtte og blive trøstet.

Tryghedscirklen er som forløb oprindeligt målrettet forældre, men er senere blevet tilpasset dagtilbud.

På engelsk hedder forløbet i dagtilbud COS-C, som står for Circle of Security Classroom, og programmet har til formål at forbedre det pædagogiske personales evner til at forstå og reagere hensigtsmæssigt på småbørns behov for nærvær og udforskning.

Og er det ikke kun i tiden i dagtilbuddet, at relationen mellem barnet og personalet er afgørende.

En trygt tilknytning i dagtilbud har blandt andet også betydning for barnets skoleparathed og sociale kompetencer senere i livet, som Johanne Smith-Nielsen her uddyber.

JSN: Kvaliteten af de samspil, børn har med deres voksne i dagtilbuddet, har betydning langt ud over den tid, de er i dagtilbuddet. Faktisk så ved vi, at kvaliteten af relationen mellem voksen og barn i dagtilbuddet har betydning for børns skoleparathed, børns evne til at lære, til at deltage i læringsaktiviteter i klasserum - også langt ind i skolealderen.

Vi ved også, at tilknytningstryghed til pædagogiske personaler kan have betydning for børns sociale kompetencer i skolealderen, også ud over den betydning, som kvaliteten af forældre-barnrelationen har - især i forhold til udsatte børn. Børn, som f.eks. kommer i dagtilbuddet og ikke var så heldige at have en tryk relation til deres primæreomsorgsgiver, altså mor og far, med sig i bagagen, der ved vi, at effekterne er allerstørst af, hvor trykke de er ved de voksne i dagtilbuddet.

SS: Danmark er også et særligt land, i forhold til at her er vores børn bare så meget i dagtilbuddet. Der er mange lande, hvor du ikke kommer i en vuggestue 35 timer om ugen som 10 måneder gammel. Så det er vigtigt, at alle lande har arbejde med tryk tilknytning på tværs af hjem og dagtilbud, men i et land som Danmark er det virkelig særlig vigtigt. Fordi de her børn har flere vågne timer med pædagogiske omsorgspersoner end deres egen forældre.

Og man kan sige, at forældrene ikke bare kan sige, når de afleverer dem, "hej hej, vi ses om otte timer - og så om otte timer, så er der en tryk relation til dig igen."

Barnet har brug for hjælp til så meget i løbet af sådan en hel dag. Og de skal jo have en tryk i at vide, okay, mor og far er her ikke, men nu er Birthe her, Torben og Karin, og de hjælper mig. De er sammen med mig i forhold til det, jeg skal opleve. Og jeg kan tryk hengive mig til det og være barn de næste otte timer, hvor mine forældre ikke er her. For man kan jo ikke sige til et barn bare, "nårh, ved du hvad, mor kommer om syv timer" - det kan de ikke vente på.

JSN: Noget af det, som man måske nogle steder lægger vægt på, det er at adskille det personlige fra det professionelle. Og det har nogle gange, synes jeg, jeg har erfaret, kunne føre med sig, eller det kan nogle gange føre med sig, at de voksne kommer til at lægge en distance i forhold til relationsdannelsen til barnet. Og være mindre involveret, kan man sige, i relationen til barnet. Og det er fra det her perspektiv i virkeligheden ikke så professionelt - fordi fra barnets synsvinkel er det her dybt personligt. Også selvom det er professionelt for mig, der er på arbejde. Så det er måske noget af det, som jeg synes, er vigtigt, når vi taler ind i det her, det er, at vi ser, at det er professionelt at involvere sig.

ABB: Spørgsmål nummer to: "Hvordan kan en tryk tilknytning til det pædagogiske personale hjælpe især de sårbare børn?"

JSN: Forskningen viser ret tydeligt, at især de udsatte børn har særlig effekt, eller særlig god effekt af, profiterer særlig meget af at have en god relation til de voksne i dagtilbuddet.

Og vi ved, at især de sårbare og udsatte børn kan få meget hjælp af de voksne til f.eks. at regulere deres stressniveau. Vi ved også, at når man er utrygt tilknyttet hjemmefra, så er man typisk mere udadreagerende, når man er sammen med andre børn, og har større vanskeligheder med at indgå i positivt samspil med andre børn. Det er noget af det, som utrygt tilknytning til sine primære omsorgsgiver har det med at føre med sig hele vejen op igennem barndommen.

Vi ved, at utrygt tilknytning tidligt på en eller anden måde hænger sammen med dårlige sociale kompetencer senere. Og når man så kommer i dagtilbud med et dårligere fundament for at indgå i gode samspil med de andre børn, så har man særligt meget brug for hjælp til det. Der er en række både gamle studier, men også nye studier, der bakker det her op ret tydeligt, at de udsatte børn virkelig profiterer af det her.

ABB: En trygt tilknytning i dagtilbud er, som Johanne Smith-Nielsen fortæller, altså særligt afgørende for børn i sårbare og udsatte positioner. Og der kan være mange årsager til, at nogle børn ikke har en trygt tilknytning med sig hjemmefra, og derfor har brug for ekstra støtte og omsorg i dagtilbuddet, som både Johanne Smith-Nielsen og Sivi Svenning her uddyber.

JSN: Det kan være børn, som kommer fra socialt og økonomisk belastet hjem, men meget ofte, når vi taler om dem over en bred kam de udsatte børn, så er det dem, som har en utrygt tilknytning med sig hjemmefra, men som i det hele taget vokser op i et omsorgsmiljø, hvor der er færre ressourcer fra forældrene, både socialt og mentalt og også materielt. Og der er typisk et højere stressniveau i hjemmet og mindre overskud til at tilbyde god nok omsorg.

SS: Ja, altså det jeg sidder og tænker på, det er jo, at det kan se meget forskelligt ud. Nu har jeg forældregrupper i Tryghedscirklen med de modigste og sejeste forældre, der tænker, at der er noget, der er svært i relationen her, vi gerne vil arbejde med, men det er jo på tværs af sociale lag.

Der kan være mange årsager til, at det kan være svært at skabe et trygt omsorgsmiljø. Det kan også være, at dit barn har været for tidligt født. Det var en rigtig svær fødsel. Du havde en efterfødselsreaktion i de første fire måneder af jeres relation. Eller det kan være, at der er en storesøster, som har et handicap, og at du som lillebror eller lillesøster bliver lidt et skyggebarn, fordi at du kan blive glemt.

Og så er der jo ofte det, som jeg oplever, det er jo, at jeg aldrig har mødt en forælder, som ikke havde den bedste intention om at være der for deres børn. Og jeg har mødt så mange forældre, der siger, at jeg vil gøre noget andet, end mine egen forældre gjorde. Jeg skal i hvert fald ikke give mit barn sådan en barndom, som jeg selv har haft. Men de har heller ikke lært og mærket på egen krop, hvad det vil sige f.eks. at kunne række ud efter hjælp, når man havde brug for det. Eller hvad det kunne sige at blive taget op i en tryk favn.

JSN: Ja, udsathed kan være mange ting. Og det er ikke bare at komme fra dårlige sociale og økonomiske kor. Det kan også være, at man kommer fra et hjem, hvor der ikke har været ressourcer til at støtte ens mulighed for at udvikle en tryk relation til voksne. Og det er også en udsathed.

ABB: Spørgsmål nummer tre: "Hvordan kan man som fagperson omsætte forskning til praksis og skabe tryk relationer til børnene?"

SS: Det, det egentlig bund og grund handler om, det er, at det pædagogiske personale i den her sammenhæng er i stand til at støtte børnene på toppen af cirklen, hvor de udforsker, og de er i stand til at tage godt imod dem, når de er på bunden af cirklen og har brug for nærhed og omsorg.

Så noget af det, som man kan starte med at gøre, og som mange af de pædagogiske personaler har fokus på i Odder - både dem som har været i et langt forløb af otte gange i Tryghedscirklen, men også dem, der bare har fået introduceret den her cirkel -

det er at sætte sig ned og kigge på børnene og stille sig selv det spørgsmål, "er barnet på toppen af cirklen eller er det på bunden af cirklen? Og hvad er min opgave her?". Så kan man sige, at det næste spørgsmål, man kan stille sig selv som pædagog i forhold til barnet, det er, om ens opgave er at følge barnets behov eller at tage ansvar. Og det er sådan et dilemma, som man som pædagog står i mange gange i løbet af dagen. Nogle gange bliver vi nødt til som voksne at tage ansvar, selvom børnene vil lege mere og mere og mere, men nu skal vi altså have frokost, og de skal puttes, og vi kan også se, at I trætter lige om lidt. Så der kan vi ikke følge behovet for at lege, men må tage ansvar og sige, at det ser virkelig sjovt ud, og så guide dem hen til, at nu skal vi spise og hjælpe dem med det. Og andre gange så kan vi følge deres behov.

Og det, som vi snakker rigtig meget med pædagogerne om, det er det her med, at uanset om de er på toppen eller bunden af cirklen, så er det vigtigt, at vi som trygge omsorgspersoner er større, stærkere, klogere og kærligere end barnet. Og at vi hele tiden husker på, at det er en asymmetrisk relation. Det er os, der har den. Det er os, der skal understøtte dem. Og vi skal støtte dem på en måde, hvor vi er større, stærkere og klogere og kærligere.

ABB: Som Sivi Svenning her fortæller, så er forudsætningen for at skabe en tryk tilknytning i dagtilbud, altså at det pædagogiske personale møder barnet dets behov - hvad enten det er på bunden eller toppen af Tryghedscirklen. Og om barnet så skal støttes i sin udforskning på toppen af cirklen, eller om det er brug for nærvær og omsorg på bunden af cirklen, det kan komme til udtryk på mange måder, som både Sivi Svenning og Johanne Smith-Nielsen her forklarer.

SS: Børn kan jo vise det på mange forskellige måder. Men når de udforsker, så er det jo tit, fordi de har en nysgerrighed. Ofte bevæger de sig lidt væk fra dig. De er optaget af et eller andet fælles tredje. De har overskud til at snakke om ting eller undersøge ting.

Og når de så kommer på bunden af cirklen, så har de brug for nærvær og omsorg. Og man kan sige, at et trygt tilknyttet barn vil typisk række hænderne op imod dig eller putte sig ind til dig. Det kan være, du er bange. Hjælp mig! Det kan være, du er rigtig ked af det og græder. Så er det et signal omkring den her omsorg. Og så kan man sige, at nogle gange kan man jo også vise det lidt mere indirekte i forhold til at være enormt vred og ked af det og gå væk. Men behovet er stadigvæk det samme. Du har brug for omsorg og nærhed der og vil ikke være i stand til at udforske.

Nogle gange, hvor man kan være lidt i tvivl, så kan man som pædagog også prøve sig frem. Fordi vi kan jo aldrig vide, hvad der sker inde i børnene. Og vi kan aldrig vide helt præcis, hvad det er et signal om. Så hvis du har et barn, hvor du tænker, "okay er han på toppen af cirklen?"

Fordi der er virkelig fart på, han stormer rundt på stuen i den der supermands-dragt, og jeg kan ikke helt finde ud af, om han har det rigtig sjovt, eller om han er totalt overgivet og overtræt og bare prøver at holde sig selv kørende", men så er bare det der med at sige, "er du okay?" - eller har du lige lyst til at sidde lidt hos mig og få din sutteklud? Og så vil barnet nogle gange sige, "ja det har jeg", og så smelter det hele sammen ind til dig. Og så er det i virkeligheden et signal om, jeg har brug for omsorg og nærhed nu. Så det kan jo være, at nogle gange skal man også gætte sig frem - for det kan se ud på mange forskellige måder. Men bare det at have sådan en opmærksomhed på det, skaber en nysgerrighed.

JSN: Ja, den samme adfærd kan udtrykke forskellige underliggende behov. Men man kan også sige det helt enkelt - nu smiler du, fordi jeg tror du ved hvad jeg vil sige - men man kan også kigge på, man kan spørge sig selv, er barnet okay, eller er barnet ikke okay? Det er i virkeligheden et vigtigt spørgsmål. Man

kan godt se børn, der ikke søger nærhed, men alligevel man kan tydeligt se, at han ikke er okay. Og så er det et barn, der har behov for hjælp til at få reguleret sine følelser eller blive trøstet eller nærhed. Og det er i virkeligheden helt centralt, er han okay eller ikke okay? For et barn der er okay grundlæggende, der kan man støtte deres udforskning og stimulere udviklingen. Og børn, der ikke er okay, de har brug for en ekstra hånd.

ABB: Og når et barn i dagtilbuddet har brug for en ekstra hånd og brug for ekstra omsorg, så handler det for det pædagogiske personale især om at møde barnet i øjenhøjde og om at vise tilgængelighed.

Og ikke mindst når det kommer til at skulle skabe trygge relationer til børn fra sårbare familier, som Sivi Svenning her uddyber.

SS: At være tydelig omkring den her tilgængelighed og så f.eks. også være nede i øjenhøjde, det er noget, som de pædagoger og jeg arbejder med, er rigtig optaget af - sidde nede på gulvet, så børnene faktisk kan få deres øjenkontakt, når de bliver afleveret om morgenen. Sidde dernede, så børnene selv kan gå hen til dem i deres favn, og se at de er tilgængelige. Når de leger nede på tæppet, sidde nede hos dem og lege med den her bil eller bare være der.

Fordi hvis du står med ryggen til op ved pulten, så er du bare ikke ligeså tilgængelig. Så kom ned i øjenhøjde med dem.

Og så have fokus på... Altså de vender tit tilbage, synes jeg, pædagogerne og dagplejen, hvordan kan vi skabe rammer, hvor vi er mere nærværende og har et roligt nervesystem. Så børnene mærker, at her der er tid til mig. Og vi har snakket om det der med de gamle dage, så siger man, "ej, og så sad alle pædagogerne med en kop kaffe, og så sad de bare der og drak kaffe og sådan noget", men som en af pædagogerne sagde, "når jeg sidder med en kop kaffe, så bliver børnene virkelig trygge. Fordi så ved de, at jeg bliver siddende ved det bord, indtil jeg har drukket kaffen færdig. Og så er jeg tilgængelig, og jeg er der."

Så det er også noget af det, man kan gøre. Og så være i tæt dialog med sine stuer og sin ledelse omkring, hvordan kan vi så skabe de her rammer, hvor børnene kan mærke, at vi er tilgængelige, for nogle gange er det også nogle strukturelle ting, man skal skrue på.

JSN: Ja, så kan man jo altid diskutere det her med antallet af hænder og nummering. Det er altid noget.. Sivi, du nævner flere gange, det her med, hvordan kan vi have tid nok og ro nok. Og jeg ved, at så er der mange, der tænker, jamen det har vi jo ikke. Og det skal vi have dyb respekt for. Men man kan stadig kigge på noget med, hvad for nogle strukturelle forhold, kan vi arbejde med inden for samme nummering, som vi nu har. Og noget af det, som gør det lettere for en pædagog at, kan man sige, bruge sin egen kapacitet - fordi rigtig mange pædagoger er simpelthen så dygtige og kan sagtens se mange af de her ting. Men noget af det, der kan hjælpe, det er f.eks. i stedet for at være to om tolv børn så dele sig op i nogle mindre aktiviteter, så man er én om seks og én om seks børn. Så nummeringen i det her tilfælde er jo den samme. En til seks eller to til tolv, det er den samme nummering, hvis vi kigger ind i Excel-arket, men vi kan faktisk se, at den voksnes sensitivitet, når vi måler på det, den øges. Fordi at der er simpelthen færre børn, jeg skal monitorere. Og færre børns behov, jeg skal lægge mærke til. Og færre børn, som jeg kan støtte i sin udvikling i forhold til de behov, der nu lige er på spil.

ABB: Og udover at vise tilgængelighed, så er det også vigtigt, at man som pædagogisk personale ved, at brud i relationer er uundgåelige - det vigtige er, at man kan reparere brudene igen. Det understreger både Sivi Svenning og Johanne Smith-Nielsen.

SS: Det er så interessant, når vi er i de her otte ugers forløb med det pædagogiske personale, at ofte så tænker de, at "brud i relationer, det er sådan noget, der sker derhjemme, men egentlig ikke så meget, når jeg er på arbejde", er der flere, der tænker.

Og så pludselig så bliver de opmærksomme på, at der var et barn, der havde et behov på bunden af cirklen, der havde et behov for omsorg, men jeg så hende ikke, eller jeg kom til at skubbe hende væk. Og jeg var ikke henne på bunden af cirklen lige der. Eller, gud, der ville han egentlig vise mig noget, han var vildt nysgerrig, og så var jeg fraværende og blev lige sådan lidt spids. Så jeg så ham slet ikke, og jeg støttede ham ikke på toppen af cirklen. Og man kan sige, sådan noget det sker mange gange i løbet af en dag. Og brud er uundgåelige, og det er en del af det at være menneske, men det, der er problematisk, det er, at hvis vi ikke opdager det, og kommer tilbage på cirklen og får repareret bruddet.

Og det, at man kan snakke åbent om, brud sker - velkommen i klubben. Og nogle gange så vipper vi, nogle gange er vi ikke større, stærkere, klogere og kærligere. Men så kommer vi til at blive hårde, kolde, eller fjerne, eller svage. Men det, at vi opdager det og genvinder balancen, det er det, der har betydning for børnene.

Og bare det at nævne, "der blev jeg lige presset". Det kan faktisk være så regulærende, at man kan komme tilbage og se barnets behov. Eller at det, at man har en tillid til sine kollegaer og kan sige, "uha, hjælp mig her" og række ud, det kan også gøre en kæmpe forskel og give en tryghed, for det er så vigtigt det her med, at der ikke findes perfekte pædagoger. Men der hvor det bliver problematisk, det er, at hvis vi ikke tør at kigge, når vi så laver de her brud.

JSN: Men så er noget, der også er rigtig vigtigt, når vi snakker om grupper af børn, det er jo, at når den voksne er i stand til at gå ind og lave sådan en korrektion eller en reparation, så er der en hel lille tilskuerskare af andre børn, der også lærer rigtig meget af det her, og som ser på og som også profiterer af at se en voksen, der siger, "hov, der blev jeg lige lidt for skrap". Så bliver det meget mindre farligt, når den voksne bliver lidt for skrap næste gang.

ABB: At møde barnet i dets behov, at vise tilgængelighed og nærvær og at kunne reparere brud, er altså nogen af grundstenene, når der skal skabes trygge relationer i dagtilbuddet.

Et andet vigtigt element er også, at man som pædagogisk personale ved, hvor ens styrker og svagheder ligger i samspillet med barnet - og hvad der giver én haj-musik, som Sivi Svenning her uddyber, hvad er.

SS: Haj-musik er, når vi mærker en ubehagelig følelse inden i os i forhold til et behov, som i virkeligheden ikke er farligt. Lidt ligesom en gyserfilm, hvor vi hører det der, "du-du-du-du" inde i os, fordi vi pludselig får et ubehag forbundet med et barns følelse. Og haj-musik er ikke, at vi mærker et ubehag, fordi der er et barn, der er blevet væk, som vi ikke kan finde, eller der er et barn, der er ved at storme ud af lågen. Fordi der er det jo en ægte frygt, og vi har brug for den der adrenalin, og vi har brug for at handle på, at nu er der noget, der er ægte farligt. Så haj-musik er, når vi føler et ubehag overfor et behov, et følelsesmæssigt behov hos barnet, som ikke er farligt.

JSN: Ja, og det kan jo også nogle gange være ikke sådan en... For nogen er det meget tydeligt, at der bliver øget arousal og hjertebanken, men for nogen kan det faktisk også være sådan et fravær af følelse, og hvor man ikke mærker det på den der alarmberedskabsmåde, men mere bare sådan en... "det synes jeg ikke". Altså mere sådan en kulde inde i sig selv. Og det kan også være det, vi kunne kalde haj-musik eller sådan en indlært, "det der, det er ikke noget, jeg kan lide, så jeg gør noget andet".

SS: Og ofte kan vi se det på vores adfærd, fordi vi f.eks. bliver fjerne, som Johanne siger. "Uh, det er svært for mig at være i det her, så jeg bliver fjern". Pludselig er det vigtigt for mig at rydde op på stuen. Eller jeg bliver spids, eller jeg bliver... irriteret.

JSN: Eller jeg bebrejder den anden. Det er, når man begynder at synes, han er også bare irriterende, eller han er for meget, eller hun er bare... Når man begynder at putte lidt bebrejdende prædikater på børn, så er det tit, at det i min påstand faktisk er noget af det, vi kunne kalde haj-musik, eller en et eller andet hos os. Fordi.. børn er bare det, de er.

SS: Og jeg kan i hvert fald genkende for mig selv, at nogle gange, når jeg har haj-musik, så er det fordi, jeg synes, "ej lad være med at være så opmærksomhedssynende. Altså, ej, du vil hele tiden have opmærksomhed" - og så går det op for mig, gud, det er bare et behov for connection. Det er et behov for omsorg.

JSN: Når man lige netop får gjort opmærksomhedssøen til en negativ ting, det kan være et helt klassisk eksempel på, fordi det, at børn ønsker vores opmærksomhed, det er i virkeligheden nogle rigtig gode ting.

ABB: Og for at finde ud af, hvad der giver én haj-musik, så skal det pædagogiske personale både ture udforske sig selv og finde ud af, hvornår der opstår haj-musik - ligesom åbenhed og trygge relationer personalet imellem også er afgørende, når man skal opdage, hvad der giver én haj-musik.

SS: Altså, første skridt er jo at erkende, at velkommen klubben, det er en del af det at være menneske. Vi er ikke sådan nogle perfekte pædagogrobotter, der hele tiden imødekommer og ser børns behov. Vi er faktisk mennesker, der bliver påvirket.

Og så gå på opdagelse. Gå på opdagelse i forhold til, hvornår er det egentlig, jeg får det sådan her. Og reflekter over det sammen. Og sådan.. ja, det er første skridt.

JSN: Og jeg vil sige, der er også en undersøgelse af, hvordan har vi det med hinanden? Hvordan er vores relationer med hinanden? Det er jo noget af det, når vi har lavet rigtig mange interviews med rigtig mange personaler, der har været igennem sådan nogle forløb med Tryghedscirklen, og noget af det, de virkelig understreger igen og igen, det er det her med, at vi kan udforske de her ting med hinanden, når vi er trygge ved hinanden.

Men hvis der er mange konflikter, meget gensidige eksplicit eller implicit bebrejdelse af hinanden og kritik af hinanden eller utilfredsmiddel med hinanden, så er der ikke ret meget fælles udforskning. Fordi vi skal huske, at det vi taler om, når vi siger, vi skal være nysgerrige i forhold til det her, det er i virkeligheden udforskning. Og hvad skal der til, for at vi kan udforske, at vi har en eller anden vis grad af følelsesmæssig tryghed - og det kan vi ikke, hvis vi sidder og er hele tiden bange for, at den anden kollega kigger kritisk på mig eller overhovedet ikke er der, når det virkelig gælder. Så der er rigtig meget i en personalegruppe, der handler om at være hænder for hinanden eller at være trygge relationer for hinanden. Og også tale om, hvad der ellers er på spil imellem os, fordi så får vi adgang til sammen at kunne udforske noget, der også kan være lidt skamfuldt eller føles uprofessionelt.

Og noget af det, vi jo rigtig gerne vil, det er at invitere til en indstilling, der handler om, at det er professionelt at udforske de her ting, og det er professionelt at udforske, når man synes, man var uprofessionel. Fordi det giver adgang til en masse forandring og støtten i hinanden.

Jeg får lyst til.. i det der store system, som handler om tryghed, der er det den voksne, pædagogens, relation til barnet, der skal være tryk, men det er også rigtig godt, når pædagogens relation til hinanden er

trygge og relationen til lederen, men så er der også pædagogens relation til forældrene. Og alle de her forskellige relationer, jo tryggere vi kan få gjort dem, jo mere udviklingspotentiale er der hele vejen rundt - og i sidste ende størst potentiale for at støtte børnene og især de udsatte børns muligheder.

ABB: Og med Tryghedscirklen, haj-musik og vigtigheden af trygge relationer hele vejen rundt på plads, så fortæller Sivi Svenning, hvordan hun og hendes kollegaer oplever, at de trygge relationer i dagtilbuddet styrker børnene.

SS: Når de er trygge nede i dagtilbuddet, så er der mange ting, der er meget lettere. Det er svært at sige helt, hvordan man kan se det, men det er bare ligesom.. det kører meget mere smooth.

Børnene, de har alle følelser. Det er ikke sådan, at når du er tryk tilknyttet, så er du ikke ked af det, og du er ikke vred, og du er ikke frustreret, men du viser, hvordan du har det. Og det gør det meget lettere for folk omkring dig i forhold til at imødekomme dine behov.

Så det er ikke sådan, at trygge børn kun er glade børn, men trygge børn er børn, som tør vise, hvordan de har det. Og det gør det meget nemmere for deres omgivelser i forhold til at støtte dem.

ABB: Og at en tryk tilknytning i dagtilbud er afgørende - både nu og på længere sigt - det understreger Johanne Smith-Nielsen.

JSN: Kvaliteten af de relationer, børn har til de voksne i dagtilbuddet, har betydning ikke bare for barnets trivsel nu, men på lang sigt. Det gælder alle børn, både børn fra udsatte hjem og ikke udsatte hjem. Men når det gælder børn fra udsatte hjem, så har det en ekstra stor betydning for, hvordan barnets udviklingssti den bliver fremover.

Så derfor kan vi slet ikke undervurdere betydningen af, at børn udvikler trygge relationer til de voksne i dagtilbuddet. Og vi kan ikke undervurdere betydningen af, at de voksne fokuserer på, at det enkelte barn udvikler trygge relationer til deres voksne i det dagtilbud, de nu går i.

CASES: Du har simpelthen... Nej, hvem har taget alt dit tøj af? Du har simpelthen selv taget det af, og nu har du brug for hjælp. Vil du hjælpe ham? Vil du hjælpe ham? Årh, hvor er det godt - se, så hjælper jeg også dig. Ja, det er rigtig godt - jeg hjælper lige, så holder jeg lige ved henede i hælen. Også her!

ABB: Det var det sidste ord i det her andet afsnit af podcastserien "En tryk start på livet".

Vil du høre de tre øvrige afsnit i serien, så kan du finde alle afsnit på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside - eller ved at søge efter podcasten der, hvor du normalt lytter til podcasts.